

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOMŠKOVE ZVEZE

LJUBLJANA ♦ 15. III. 1926

LETO XXVII ♦ ŠT. 3

Šoli, učiteljstvu in staršem!

*Mladini ljubezen,
domovini zvestobo!*

Metodične smernice za pouk srbohrvaščine na osnovni šoli.

Fran Žukovec, učitelj srbohrvaščine.

Mnogi pedagogi so se že pečali z vprašanjem ureditve pouka tujih jezikov; oni so nam začrtali glavne smeri, po katerih naj se uredi pouk, ako hočemo, da bo odgovarjal pedagoškim zahtevam in obenem tudi potrebam časa. K takemu pouku spada brez dvoma tudi pouk srbohrvaščine na osnovnih šolah. Ker vemo, da je pouk uspešen le tedaj, ako se vrši po metodično didaktičnih navodilih naših najboljših pedagogov, zato je potrebno, da zberemo iz njih vse ono, kar bi lahko uporabljali kot navodilo za ureditev tega pouka (srbohrvaščine) v osnovni šoli. V naslednjem hočem podati nekaj metodičnih smernic za tozadevni pouk.

Preden pa se lotim predmeta, je dobro, ako pregledamo nekoliko predzgodovino takega pouka. Iz začetkov svetovne vojne je dobro znano načelo, da se človek tujemu jeziku najlažje privadi, ako je sam »tujec med tujci«. Tako je človek prisiljen naučiti se tujega jezika. Jasno pa je vsakomur takoj, da taka prisilna metoda ne more biti primerna za šole. Človek si na tak način res pridobi neko znanje v tujem jeziku, to znanje pa je silno površno in brez vsake jezikovne podlage. Vsled tega ta metoda pouka ni primerna za osnovne šole, ker se mora ozirati na pravilno jezikovno in slovnično znanje. Povrhu pa se mora še gledati na dobro stilizacijo. Kako naj se uredi pouk tujih jezikov, nam daje dobre nasvete Jan Amos Komensky v svoji knjigi: »Janua linguarum reserata«, to je v odprti knjigi jezikov, v kateri priporoča predvsem nazornost pouka, kar smatra kot predpogoj dobrega uspeha.

Mnogo se je grešilo pri pouku tujih jezikov s tako zvano slovnično metodo, ki je prav do zadnjega časa gospodovala v šolah. Res je, da je pouk brez slovnice nemož, a s tem še ni rečeno, da mora potem-

takem biti slovnica središče vsega pouka, kakor se je to doslej prakticalo. Na slovnico je bil nanizan ves pouk in samo na njo se je tudi oziralo, prezrli pa sta se pri tem čestokrat vsebina in skupnost beril. Pouk se je vršil v materinščini in prepotrebna besedna razlaga se ni vršila v poučevanem, ampak v drugem jeziku. Tako so si prisvojili učenci dokaj teoretičnega znanja brez praktične izobrazbe. V poznejši dobi se je jelo ozirati tudi na praktično stran pouka, a vse premalo sistematično in premišljeno, zato tudi brez vsakega večjega uspeha.

Dandanes so se uveljavile pri pouku tujih jezikov docela nove smeri (metodične), ki so postavile načelo, da naj se vrši pouk le v poučevanem jeziku. Ako je ta metoda vedno tudi prikladna pri pouku srbohrvaščine, je drugo vprašanje. Večkrat bo gotovo na mestu, a tupaťam bi pa bila celo v škodo pouku, posebno onemu v osnovni šoli. Znano nam je prav dobro, da često ne moremo priti do jasnega pojma drugače kot s pomočjo tolmačenja v materinem jeziku, dočim se ima vršiti navadno šolsko občevanje v tujem jeziku in to je treba zahtevati tudi od otrok, ker se otroci na ta način najlažje privadijo vsakdanjemu občevanju v tujem jeziku in poizkušajo to tudi praktično izvajati.

Preden pa se lotim zgolj metodičnega dela mojega referata, smatram za potrebno odgovoriti še na nekatera vprašanja, ki so neločljivo zvezana s predmetom samim. Ali spada sploh srbohrvaščina v osnovno šolo in ako spada, kaj naj poučujemo, da ne bomo prekoračili naših zahtev? Na to vprašanje so odgovorili že razni pedagogi in sicer so postavili sledeče načelo: najprej naj se otrok nauči materinščine, to je svojega materinega jezika, potem naj se šele začne učiti tujegega jezika; tako pravijo: Vives, Ratke, Komensky, Rousseau itd. Da je njihova trditev upravičena, bo priznal vsak šolnik, ki je imel priliko to sam opažati. Vendar pa smem reči, da je današnje šolstvo že toliko napredovalo, da si otroci v treh šolskih letih, ako so normalno razviti, prisvoje toliko znanja materinščine, da je vsaj nekoliko opravičeno učenje srbohrvaščine, posebno še, ako pomislimo, da se brez nje v današnjih časih zelo težko izhaja. Da pa ta pouk ne gre s tolikim uspehom naprej kot bi bilo pričakovati, pripisujem jaz delno krivdo temu, ker je današnja mladina ravno oni vojni material, ki je bil med vojsko kaj pogosto izročen revščini in pomanjkanju in se radi tega niso mogle njene duševne zmožnosti razviti v toliko meri kakor je to normalno običajno.

Odgovoriti mi je še na drugo polovico vprašanja, kako urediti srbohrvatski pouk, da bomo dosegli kar največ uspeha in da bo pri tem najmanj trpela materinščina. Koliko naj potem zahtevamo od otroka, da to ne bo na škodo materinščini? Na to vprašanje je najlažje odgovoriti, ako si predočimo, koliko bi otroke naučili materinščine, ako bi bili v prvem in drugem šolskem letu temu predmetu odmerjeni samo po dve tedenski uri. Vsakdo ve, da bi jih ne naučili mnogo in kakšno bi bilo povrhu še njihovo znanje, si lahko mislimo. Kar bi se otrok v eni tedenski uri naučil, to bi že skoro do druge pozabil in tako bi bili uspehi zelo

majhni. Ali je kaj drugega učenje srbohrvaščine? Mar niso tudi tukaj otroci začetniki? Zatorej moramo ves pouk temu primerno urediti, ako hočemo, da bomo z njim zbudili v učencih veselje do pouka in do učenja.

V nastopnem naj izpregovorim še par besedi o učnih pripomočkih, ki so za pouk velikega pomena in ki v zelo veliki meri pospešujejo pouk. Kot prvi pripomoček moramo smatrati našo predpisano učno knjigo. Knjiga je sicer sestavljena specielno za pouk srbohrvaščine na osnovnih šolah, a je mnogokrat celo pretežka za otroke, posebno ker obiluje z abstraktnimi pojmi in izrazi. Knjiga je tudi brez vsakih nazoril, kar je gotovo pomanjkljivo. Zato je treba učitelju pedagožu, ako hoče uspešno poučevati ta predmet, dopolniti ono, na kar je sestavljalec pozabil. Marsikateremu učitelju je to zelo težko storiti, posebno še, ker so učitelji iz prejšnje dobe v tem predmetu manj podkovani. Tako je ves tozadevni pouk v rokah zgolj mlajših tovarišev, ki so se sicer naučili nekaj iz tega predmeta, a jim manjka metodičnih smernic za pouk.

Kakor vsak pouk tujih jezikov, tako je tudi pouk srbohrvaščine vedno uspešen, ako je poučevanje zadosti nazorno. Ako torej uvažujemo načelo, da je risanje živ svetovni jezik, katerega razume vsakdo, tedaj tega načela ne smemo prezreti ravno pri pouku srbohrvaščine, saj nas ravno risba neštetokrat po najkrajši poti pripelje do jasne predstave in jasnega pojma. Vsak vnet učitelj si bo znal pomagati tudi v tem slučaju in bo vse pomanjkljivosti knjige sam po lastnem prepričanju dopolnil. Pouk na podlagi predpisanih knjig v mestih še napreduje, ker se vrši isti sistematično in se torej v poznejših letih lahko izpopolni, kar se je v prvih letih premalo storilo. Drugače pa je na podeželskih šolah, kjer se ves pouk vrši le nekaj let. Za te šole pa bi morala biti napisana knjiga s praktično vsebino, da bi otroci kaj imeli od pouka in da bi se ves pouk v prvi vrsti oziral na praktično uporabljivost v življenju. Ako bi bil pouk tako urejen, potem bi se ga otroci z veseljem oklenili in tudi radi učili, tako se pa pogosto slišijo tožbe, kako težaven da je pouk srbohrvaščine in vse te tožbe izvirajo odtod, ker pouk ni pravilno urejen. Kdo dvomi, da bi roditelji še celo silili otroke k temu pouku, ako bi videli, da imajo i sami in da bodo imeli i otroci nekoč od pouka korist. Vse take predsodke, ki jih imajo roditelji do tega pouka, jim učitelj ob raznih prilikah, ne da bi prišel v konflikt z domom, izpodbij; a vsaka taka beseda mora biti izgovorjena o pravem času, prav in na pravem mestu.

Kakor povsod tako je tudi tukaj potrebna nazornost pouka posebno še, ker ona čestokrat pomaga premostiti prepad med tehničnim besednim izrazom in stvarnim pojmom predmeta samega. Nazorila napravljajo pouk živahnejši, otroške duše pa mnogo dovtetnejše in mnogo pripomorejo, da si otroci snov tudi lažje zapomnijo. To je en način, kako nadomestiti nedostatke naše šolske knjige. Mogoč in mogoče še preprostejši je pa drugi način, po katerem pridemo do teh zahtev po mnogo krajši poti. Kogar zanima, ta naj si ogleda šolske knjige, ki so v rabi pri naših južnejših bratih. Marsikatera izmed njih se mu bo zdela mnogo bolj praktična in

prikladna za pouk, kot je predpisana. To dobro stran imajo te knjige, da se ozirajo na praktične potrebe življenja in so zato mnogo prikladnejše kot te, ki jih imamo tu v rabi. Kako tako učno knjigo naj si šola nabavi vsaj kot učni pripomoček učiteljstvu. Vsaka šola naj si tudi nabavi od Hrvatske Matice v Zagrebu izdani mali hrvatsko-slovenački rečnik, ki popolnoma zadostuje za šolske potrebe.

Ker sem v malih obrisih že orisal vse drugo, mi preostaja samo še podati nekoliko metodičnih smernic o učnem postopanju in o učni snovi.
(Dalje.)

Malo o šolarski knjižnici.

D. Br.

Vsi smo edini v nazorih, kolike vzgojne vrednosti so za mladino dobre in umno ter skrbno urejene knjižnice. Tu varuje knjiga učenca pred brezdcljem in dolgočasjem, varuje ga pred slabo družino, tam pisatelj z mično povestico neprisiljeno daje čitatelju navodila za razne prilike življenja ter mu s kratkočasjem razširja obzor. — Pa moj namen ni, da bi tu citiral dobre strani knjižnic! Jaz hočem le popisati, kako smo si jo pri nas uredili in s kakšnim uspehom, da dobim morda še kakega posnemalca.

Videl sem po šolah že marsikatero mladinsko knjižnico. Bile so različno negovane, kakor jih je pač dotično učiteljstvo znalo ceniti. Po večini so bile knjige zložene po omarah v eno nerazdeljno skupino. Po katalogih je bilo tu in tam zabeleženo, da je bila knjiga od učitelja prebrana in za katero skupino jo priporoča. Drugače pa so te varovanke skozi celo leto varno ležale v omari. — Drugje pa sem našel šolarsko knjižnico, razdeljeno po snovi in vsebini. Pod a) so prišle vse knjige pripovedne vsebine, pod b) realije, sub c) časopisi, v skupino d) razno. Pa tudi ta ureditev mi ni bila všeč, ker se ne ozira na starostne stopnje učencev. Tako je dobil otrok v roko knjigo, ki je daleko presežala njegovo znanje; vrgel jo je nazaj v šolsko torbico, da jo v prvi priliki neprečitano vrne učitelju.

Pri nas smo si zato uredili knjižnico po starostnih stopnjah. V omari, ki je nalašč določena za šolarsko knjižnico, smo naredili 4 oddelke z jasnimi in razločnimi napisi: »Prva stopnja — 1. in 2. šol. leto«, »Druga stopnja — 3. in 4. šol. leto«, »Tretja stopnja — 5. in 6. šol. leto« in »Četrta stopnja — 7. in 8. šol. leto«. V oddelek »Prva stopnja« devamo knjige s slikami in s prav kratkimi besedili, t. j. vse take knjige, ki so primerne za otroke, ki hodijo v šolo 1. ali 2. šolsko leto in obvladajo le kratka berilca ali pojasnila slik. Vse drugo čtivo smo zopet preštudirali in ga določili ali za drugo, tretjo ali četrto stopnjo.

Tako urejena knjižnica odgovarja lahko eno- do osemrazrednim šolam. Učitelj dobi tu takoj pregled knjižnice, otroci prejema- jo sebi primerne knjige in jih izredno radi čitajo. Pri nas preberejo učenci vsako leto toliko knjig, da se temu čudi vsak nadzornik.

V višjih razredih imajo lahko učenci na steni šolske sobe tudi seznam knjig, ki so določene za njih stopnjo. Kdo pa naj deli te knjige? Imamo sicer res še glavnega knjižničarja, knjige pa deli vsak razrednik v svojem razredu, in sicer ali v odmoru ali pa se tudi v ta namen po- rabi — ne bojim se tega povedati — del kake učne ure. Ta navidezno zamujeni čas se potencirano poplača pri vzgoji in napredku. Pa bilo bi več kot mučno za učitelja in učence, ako bi delili knjige po pouka, ko so že vsi po šurnem pouku duševno utrujeni in nerazpoloženi za kako posebno delo.

Pri vsem tem pridnem čitanju knjig sem pa opazil, kako hitro se obrablajo te tovarišice naših malčkov, pa naj jih učenci še tako varujejo. Seveda so knjige vse zavite in jih tudi mladina sama zavija, če je treba. Pa ta obraba, ki že mora priti, se mora tudi prenesti! Velikokrat pa na- letimo na učenca, ki je drugače lahko dober dečko, a premalo pazi na knjigo, na snago. Tudi tu je treba bistrrega očesa učiteljevega! Učitelj naj ve, v kakšnem stanju je bila knjiga, ki jo je izposodil, in kakšna je bila zopet vrnjena! Zato ocenjamo knjige pri izposojevanju z redom 5, 4, 3, 2 ali 1 in to oceno, ta red vpišemo v izposojevalni katalog zraven na- slova. Istotako ocenjamo tudi vse ubožne knjige. Povesod se zato kaže viden uspeh.

Tako razredovanje knjig sem jaz videl že pred kakimi 14 leti pri pisatelju in tovarišu g. Juliju Slapšku. Takrat nisem mogel razumeti tega in sem smatral to kot nepotrebno specialiteto. No, to je bilo še takrat, ko nisem vedel, da so knjige drage, da je težko nabaviti novih, ko še nisem vedel, da knjige tako hitro minevajo iz knjižnice. Da, to je bilo takrat . . . !

Imam pa glede knjižnic še eno željo, ki bi jo rad izpeljal. Rad bi imel namreč poleg šolarske in učiteljske knjižnice še eno lično in veliko omaro, napolnjeno z lepimi, zabavnimi in poučnimi knjigami, in te pa samo za šoli odrasle ljudi.

V mnogih krajih je to, kjer nimajo nikakega prosvetnega društva s primerno knjižnico, naravnost živa potreba. S 14 letom zapusti deček in deklica šolo, in zdaj nima več nobenega dobrega razvedrila v dolgih zim- skih večerih in v zapeljivih nedeljskih popoldnevih.

Take knjižnice bi storile marsikaj dobrega, a odvrnile tudi mnogo zla. Dvignile bi pa tudi zelo visoko ugled šole, ker bi tako ostali mnogi, mnogi v stalnem stiku s šolo in z učiteljstvom.

To in ono.

Iz zbirke šolskega voditelja.

»Ta je zgubljen.« V zadnji klopi, popolnoma osamljen, sedi krepak deček. Učitelj pridno izprašuje zdaj tega, zdaj onega, le onega v zadnji klopi prezira dosledno. Dečku se vidi, da mu je dolgčas; prav nobenega zanimanja ne kaže za pouk. Po hospitaciji vprašam tovariša, zakaj je pozabil na dečka v zadnji klopi. »Ta je zgubljen, z njim se ne da napraviti prav nič. Najbolje bi bilo, da bi se ga sploh odstranilo iz šole, ker je velik nagajivec in kvarljivec vsega razreda.« — »Ste že tudi ugotovili vzroke, odkod izvira njegova brezbriznost do pouka? Veste li, v kakšnih razmerah živi?« — »Pripovedujejo, da ne mara zanj ne oče ne mati, ki sta pa itak ločena in drug na drugega zvrčata skrb za dečka. Ako pride k materi, ga ona podi k očetu, ako gre k očetu, ga ta nažene nazaj k materi,« pripoveduje učitelj. — »No, in vi ste ga zapodili v zadnjo klop! V resnici usmiljenja vreden revež!« — »Kaj naj li jaz nadomestujem starše?« vpraša užaljeni tovariš. — »Da, če ste vzgojitelj,« odvrne voditelj, ter odide. — Kako težko se je premagovati, in vendar mora biti samopremagovanje prva vzgojiteljeva lastnost. Oklenimo se zapuščenih, ne pehajmo jih od sebe — dvigajmo in rešimo jih! To je poklic vzgojiteljev. Kdor tega ne zmore, je lahko dober učitelj, vzgojitelj pa še dolgo ne. Zaznamovan kot »zgubljen« — pa v razredu ne sme biti prav nobeden. Hribski.

Listek.

Na orožni vaji.

Srečko F. Kristan.

I.

Dne 12. julija 1925. Nedelja je bila. Pa sem po dolgem odmoru opasal »bridko« sabljico; kot vesten »vojnik« sem dobro pregledal uniformo in potni kovčeg.

Poslovil sem se hitro od ljube družinice, solze dragih so težke, in velem sem pognati,

Dobro sem ogledoval domače njive in travnike in komaj sem čul vozni-kovo hvalo, kako mi pristojna uniforma in drugo. Le za kratek čas, mesec dni ni bogzna kaj, ali doma vendarle nisi in zato sem užival lepoto domačega kraja. —

Ljubljana. Ej prijatelji, kamor si pogledal, si srečal tovariše, ki so se tudi odpravljali na pot. Točno ob petih popoldan je bilo dano znamenje za odhod in brzovlak je že s prijetno brzino odhitel — zapustili smo Ljubljano. Beli robci so nas v daljavi pozdravljali — — —

II.

Na potu. Ljubljanska direkcija državnih železnic — vsa čast in hvala! — je odredila za nas, rezervne oficirje, ki smo potovali na vse različne kraje na orožno vajo, lep, udoben in moderen voz. Okoli 40 tovarišev iz vseh stanov in vseh vrst orožja! Vse stanovske razlike so izginile in postali smo si tova-riši — častniki. —

Prvo, kar je vsak storil, je bilo, iskal je tovarišev, ki potujejo v isti kraj. Tudi jaz sem bil med poizvedovalci in kaj kmalu smo se znašli potniki za Bitolj. Brzovlak pa je pihal in pihal — — — zapustili smo Slovenijo in kmalu smo na hrvaških tleh. Že v mraku smo dospeli v Zagreb. Le kratek postanek, pa zopet naprej. Noč. Noč ima svojo moč. Polagoma je utihnil direndaj po oddelkih in čez malo časa se je čulo le monotono ropotanje koles, puhanje stroja, zategli klici sprevednikov kličočih postaje. Tudi z dr. Zobcem, ki je bil moj sopotnik, sva legla na precej udobne posteljice v kupeju. Nisem bil zaspan in čeprav sem se trudil da zaspim, nisem mogel. Žal, da je bila trda noč. Strmel sem v temo — — — Slednjč pa je le zmagal spanec. Že se je danilo, ko sem se prebudil. Kamor pogledaš, na levo ali desno, sama planjava — slavonsko-sremska ravan. Okolica je enolična. Sredi nepreglednih polj zagledaš le tu pa tam posamezne skupine gozdičkov. Poleg ogromnih polj, posejanih s pšenico, koruzo, rodi tu tudi vinska trta, naravno ni iste kvalitete, ko po brdih. Središče pokrajine so Vinkovci. Vasi so zelo velike, a zgrajene po istem tipičnem vzorcu, po vzporednih ulicah. Hiše so majhne in skoro vse pritlične.

Brzovlak hiti mimo Šida, Mitrovice, Rume, in kmalu zagledamo kraljevsko svobodno mesto Zemun. Kolodvor je velik in tudi пристanišče na Donavi je znatno. »Ratno ostrvo« in nizka, večidel poplavljená savska ravan ločita Zemun od Beograda.

Beograd! Izredna lega odlikuje našo prestolnico, tudi je ta lega taktično-vojne važnosti; res, po pravici se imenuje Beograd ključ na Balkan.

Množica tipičnih nosačev, značilno, da se ti ponujajo kot »Trägerji«, obkoli vlak in kakor jastreb pograbi potni kovčeg — res vljudni ljudje, čeprav za denar. Dober vtis napravi Beograd na potnika. Po vseh glavnih ulicah vidiš, poleg modernih stavb, majhne in pritlične starejše hišice, kakor je običajno po teh krajih.

Le par ur smo imeli na razpolago, da si ogledamo prestolnico. Izkoristili smo priliko. Beogradski grad — stara utrdba, park Kalemegdan, prostrane Terazije, ulica kralja Milana, dvor, palače ministrstev in poslaništev, skupščina, spomenik Kneza Mihajla, vse to zbuja pozornost in zanimanje.

Toda, čas je potekel — in »ubrzani putnički voz« nas popelje naprej. Odpotovali smo pa le tisti, ki smo potovali v južno Srbijo. Poslovali smo se od tovarišev. Mimo Avale, ki ima brezžično postajo in spomenik »Neznaneга junaka«, nas vodi pot in že prehajamo v zgodovinsko in slavno Šumadijo. Šumadija je gosto naseljena, vsa površina gričev je v kulturah. Značilni so veliki nasadi sliv, ki popolnoma zakrivajo vasice s svojim zelenjem. Hitro se vrstijo postaje Palanka, Mladenovac in Arandjelovac, kjer prodajajo otroci na postaji »bukovičko kiselo vodu«. Med potjo sem se seznanil s srbsko koleginja Bosiljko Stojančičevo iz Niša in kolegom Dušanom Stojanovićem iz Krnjeva. Vračala sta se iz službenega kraja »kući« na »ferije«. — Imel sem priliko, da sem se z njima pogovoril o razmerah v Srbiji. Posebno zanimivo je bilo poglavje o odnošajih do Bolgarov. Sovraštvo naroda je silno. Ne morejo pozabiti ran in pokolja. Žal pa se najdejo še »nacionalisti«, ki še z nepredvidnim govorjenjem netijo ta ogenj mesto blažilnega vpliva. Zanimiv pogovor z brati Srbi je odvrnil našo pozornost od lepega kosa vožnje.

Nekaj postaj pred Nišem se je poslovil kolega Dušan. Bližamo se niški kotlini; polja so precej močvirna in nezdrava. Niš! Tu je izstopila tudi koleginja Stojančičeva. Niš je zgodovinsko ime. V Nišu je bil rojen cesar Konstantin Veliki, Huni so mesto temeljito razdejali prilikom svojega obiska, tudi Avari in Sloveni so ga rušili, zanj so se borili Bizantinci in Ogrji, Bolgari in Srbi. V turških bojih je igral vlogo trdnjave. Tu se odcepi železnica Niš—Caribrod—Sofija.

Pred Nišem nam je pokazala koleginja Bosiljka znamenito čele-kulo. Ta kula je stolp mrtvaških glav. Ko so se Srbi prvikrat uprli Turkom, so doži-

veli hud poraz. Ko so že Turki udrli v okope, je poveljnik zažgal smodnik in okop je z mnogimi Turki vred zletel v zrak. Razjarjeni Turki so Srbom porazili glave in jih zazidali v stolp. —

Toda že zopet je noč zagrnila pokrajine — — —

Ravno ob svitanju dneva smo prispeli v — Skoplje. Dalje nas vede pot po dolini Vardarja, ki je vrezana v škrljavec. Veles je važno prometno mesto.

Gradsko! Izstopili smo iz »ubrzanege voza«, da prestopimo na železnico Gradsko—Bitolj. Postaja ima krasno, moderno poslopje. Od tu vodi pot v Prilep čez prelaz Pletvar. Nemalo smo se začudili, ko smo zagledali garnituro našega vlaka. Napolnili smo mali vagon III. razreda, seveda niti duha ne sluha o drugem razredu, in kmalu smo se odpeljali. — No, ta počasna in skoraj polževa vožnja! Je to zasilna vojaška železnica, ki so jo zgradili Nemci. Še tako težka jed, mislim, da se dovolj pretrese. V silnih in dolgih serpentinah dospemo na sedlo Pletvar. Od tu se spušča železnica navzdol v bitoljsko-prilepsko kotlino, ali, kakor se tudi zove, Pelagonija. Pelagonija je zelo rodovitna, pridelajo mnogo žita, ki ga izvozijo.

Že od daleč zagledamo Markove kule ali Markov grad in že smo v Prilepu. Po kratkem postanku smo se z našim »brzovlakom«, naveličani in pretreseni, vozili po najrodovitnejšem delu Macedonije. Sadjarstvo ni razvito. Živina, odurni bivoli in redke krave, veliko ovac in mnogo prašičev, vse se prosto pase po širnih travnikih.

(Dalje.)

Kultura in književnost.

O Vidovičevi šoli za odrasle je poročal iz naše zadnje številke tudi »Slovenec«, št. 47, ter pristavil sledeče pomenljive besede:

Že enkrat smo naglašali, da bi morali tudi v Sloveniji poskrbeti za srednješolski pouk odraslim osebam, ki čutijo veselje in poklic do večje izobrazbe. To sedaj ponavljamo. Ne zato, ker bi hoteli ustvarjati konkurenco Vidovičevi šoli, ampak zato, ker mora srednješolski pouk temeljiti na domačem narodnem jeziku, ker mora srednja šola sploh negovati znanje o domači literaturi, domači zemlji, domači zgodovini — ne prezirajoč seveda pri tem ostalih bratov in pokrajin naše domovine.

Ne bodimo ozkosrčni, ne čuvajmo skopo nad zakladi znanosti, marveč odprimo zakladnice in pokličimo vse, ki so duševno lačni in žejni, da si naberejo iz njih, kolikor le morejo. Pri tem pa seveda ne pozabimo na srca, ki jih moramo negovati istočasno z umom.

Tako dela Vidović in zato je njegovo delo blagoslovljeno. Ne dajmo se osramotiti od njega!

»Náš dom«, list za ljudsko prosveto. Izhaja vsakega 15. v mesecu v Mariboru, Aleksandrova cesta 6/I. Naročnina za vse leto je 20 Din. V 1. številki je sledeča vsebina: Po slovenski zemlji — Družabne razmere v naši vasi — Družba sv. Mohorja — O, domovina! — Društveno občestvo — Slika: G. Segantini: Pri oranju — Drobnim valčkom — Dih večerni — Sklenjeni roki — Tatje — Beseda med moškimi — Ženski svet — S pisanih polj — Društveni novičar — Lepa knjiga. Dr. A. Korošec želi, da imajo prosvetna in izobraževalna društva vsaj v svoji vasi in fari vodilno vlogo. Anica Lebarjeva poudarja potrebo in namen slov. krščanske ženske organizacije. Urednik je namenjen list vsestransko razširiti, zato vabi k sodelovanju podeželsko razumništvo brez izjeme in končno vsakega, ki hoče biti nesebičen gradivec veličastnega hrama slovenske krščanske prosvete.

»Jezusova oporoka«. Pod tem naslovom je izšel v misijonišču v Grobljah pri Domžalah drugi zvezek »Misijonske knjižnice«. Stane 25 Din. Je to dobro posrečen prevod Herman Fischerjeve nemške predelane izdaje. Skoraj vsi evropski jeziki imajo knjigo

že prevedeno. Želeti bi bilo, da si jo omisli čim več učiteljev in učiteljic. Kdor jo bo s premislekom predelal, bo spoznal, da tudi sam ne sme ostati ravnodušen napram Kristusovi oporoki: »Pojdite in učite vse narode«. — Omenjena knjiga mu bo dobro navodilo pri izpolnjevanju tega tako iskrenega Zveličarjevega naročila.

III. zvezek Misijonske knjižnice z naslovom: »Misijonska prireditve« pa nam nudi obširno snov za naše oderske prireditve v prid širjenju misijonske misli. Najbrž bodo tovariši in tovarišice enako meni nekako boječe prelistali knjigo v veri, da za naše — sedaj že tako razvajeno — občinstvo v njej ne bodo našli primerne snovi. Končno pa bo ob priliki vendar ta in oni sešel z veseljem, bodisi po živahnih trodejkah »Indijski siroti« in »Iz smrti v življenje«, ali pa po kratkih dramatičnih prizorčkih, deklamacijah ali predavanjih. — Koliko časa izgubimo mnogi z iskanjem in stikanjem po primernih igrah i. dr. Knjiga »Misijonska prireditve« nam za borih 20 Din nudi tako uporabljivo izbero, kakršne pod podobnimi naslovi nismo vajeni. Zlasti v resnejšem postnem in božičnem času bomo lahko s pridom segli po ponudni tvarini. Prepričani smo lahko, da, ako bomo izbrano naštudirali s čuvstvom in pravim razumevanjem, bo občinstvo s prireditvijo vsaj toliko zadovoljno, kakor z vsakdanjimi plehkimi igrami, pri katerih končno sami ne vemo, čemu smo se z njimi toliko trudili.

A. G.

Rudolf Pečjak: Kraljična za mrtvim srcem. Pravljična komedija v 4 dejanjih. Pevske in glasbene točke zložil Anton Dolinar. Založila Podmladek Rdečega križa in šolski oder »Vesna« na meščanski šoli v Trzinu 1925. — Igra predstavlja nasilstvo neke častihlepne kraljične nad podložniki. Dobra vila ni mogla več gledati takega ravnjanja mrtvega srca ter je začarala grad in vse prebivalce. Kraljična je morala za kazen postati služabnica vseh prej zatiranih oseb. Te sedaj sramotijo prejšnjo prevzetno kraljično in se veselijo nad njenim trpljenjem. Ko je kraljična dovolj občutila, kako je prej sramotila druge in res sama ni mogla več obvladati naloženega dela, najde usmiljenje. Blaža dvorjanka Jelisava vpliva spravljuje na ljudstvo. Vila naznani kraljični, da pride na pomoč tudi kraljevič, ki ga je toliko sramotila. V zadnjem dejanju nastopi kraljevič, prizanese kraljični in njeno trpljenje je končano za vselej. Ozdravljena je prešernosti. Kraljevič jo pozdravlja kot nevesto, ljudstvo pa prevzišenega kralja in kraljico, glasnika živih src. Ni torej vse le golo maščevanje, kakor bi pričakovali iz prejšnjih dejanj v igri, temveč kazen za greh in želja, da pridejo vsi do spoznanja dobrega in do duševnega očiščenja.

Igra je zelo čuvstvena. To lahko odobravamo, saj najdemo čuvstveno izražanje tudi v drugih igrah in posebno v mladinskih

spisih. Bistroumni slovenski pisatelj Fran Levstik ima v svojih mladinskih in drugih pesmicah vse polno takih šaljivih pridevkov in dovtipov. Nekaj stavkov, ki označujejo ljudsko neodločnost, si je vredno zapomniti, n. pr. tisti »Saj bi, saj bi — če bi, če bi — taki smo vsi! Sam bi, sam bi — ta večni bi.« Ženske si bodo zapomnile: »Kraljična se ni učila kuhati, ampak le sitnariti, zato mora kuhati za kazen juho učenosti in druge kuharske norosti. Sedaj je kraljični takó, kakor je prej drugim biló.«

Ideja igre je vzeta iz angleškega pravljice sveta. Taka neoriginalnost je v umetnosti dovoljena. Letos prvič v ljubljanskem gledališču vprizorjena opera »Večni mornar« (Leteči Holandec), ki jo je uglasbil Richard Wagner, ima za libreto že davno prej od drugih uglednih skladateljev porabljeno idejo in vendar je slavni Wagner ustvaril nekaj edino svojega. (Glej »Slovenca« 1926, št. 45.) — Za igro pa je vobče pomenljiva še druga stran. Lahko je namreč igra idejno dobra, a na odru nima uspeha. Tudi narobe je večkrat resnica in slaba igra žanje uspeh. To vidimo v Ljubljani vsako leto pri znanem »Mlinarju in njegovi hčeri«. Vsakokrat so prostori razprodani. Ako pogledamo malo drugam, najdemo, da očitajo kritiki mnogim dobrim operam zelo slabo besedilo. Že pri prvem početku opere v Florenci (okrog leta 1580.) je bil tekst sploh postranska stvar. Občinstvo ima večkrat nepojmljiv okus. O tem se je težko pripraviti. Na nove reči gredo ljudje včasih s kolom. Geniji niso takoj priznani. Omenjam samo doživljaj francoskega skladatelja G. Bizeta, ki je uglasbil krasno in na vseh gledališčih priznano opero »Carmen«. Z ogorčenjem je občinstvo v Parizu Bizeta in njegovo življensko delo pri premijeri leta 1875. popolnoma zavrglo. Od žalosti je tri mesece potem umrl. Leta 1883. pa je »Carmen« v Parizu pri obnovitvi sijajno uspela in dobila svetovni sloves. Seveda — Francozi se sedaj z njo ponašajo, kakor bi prej ne bilo »mrtvih src«. (Glej »Gledališki list« narodnega gledališča v Ljubljani za sezono 1920/21, št. 31.)

Na svetu je v vseh slojih mnogo mrtvih src. Za njih omehčanje je drama kaj dobro sredstvo. Zato je prav, da je »Podmladek Rdečega križa« založil in razširil te vrste igro. V koliko je uporabna Pečjakova pravljjična komedija na odru, je pokazala že dosedanja mnogokratna vprizoritve v Trzinu in Kranju. Igra je primerna za mlade in odrasle, za inscenacijo ni posebnih težkoč.

F. Lužar.

Učni načrt za petje na osnovnih šolah. Ta načrt prinaša »Cerkveni glasbenik«, glasilo »Cecilijanskega društva« v Ljubljani, in sicer v 11. in 12. številki. Načrt je sestavilo društvo glasbenih učiteljev na državnih šolah v Mariboru. »Cerkveni glasbenik« izhaja šestkrat na leto kot dvomesečnik z glasbeno prilogo. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Pred škofijo 12./I. Urednik

je Stanko Premrl. Letna naročnina je 35 Din. Gojiteljem in prijateljem cerkvene glasbe list toplo priporočamo.

Zbirka slovenskih narodnih pesmi, IV. zvezek. Besede zapisal dr. J. Debevec, harmoniziral in uredil Marko Bajuk. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena 16 Din. — Zvezek obsega 24 pesmic, in sicer 9 za moški, 12 za mešani in 3 za ženski zbor. Harmonizacija je preprosta in blagoglasna. Z vsebino se ne moremo strinjati, da bodi namreč ljudem vince vse, vse drugo pa nič. Toda zbiratelj se v pripombah k tekstu o tem takole opravičuje: »V dobi upravičenega boja zoper alkoholizem je kočljiva stvar, na svetlo dajati zdravice, zlasti če pevec kar naravnost pravi:

Društvena in stanovska kronika.

Na deklaracijo je pričelo »Jutro« z izpadi. V odgovor na to odgovarja urednik Ivan Dimnik v »Učit. Tovarišu« št. 5, da čaka odločitve okrajnih učiteljskih društev, katera se imajo izreči za bistvo deklaracije: ali so **za strankarsko ali za nestrankarsko stanovsko organizacijo**. Tovariš Fran Škulj pa vabi naprej k osamosvojitvi: »Učiteljstvo, glej, v deklaraciji je spas stanu! Okleni se jo z dušo, zavrzí vse osebnosti — pusti vse ozire in pomisleke, očisti svojo dušo vseh sugestij in sovražnega strupa, strni se v mogočno stanovsko organizacijo, ki ti bo prinesla v najbližnjem času mnogo dobrega in blagodejen mir.«

Za revizijo pravil UJU. Okrajna učiteljska društva so prejela okrožnico, da odgovore na sledeča vprašanja:

1. Ali naj sedanja sestava organizacije po poverjeništvih ostane ali naj se ukine? Na koga naj se prenese v tem slučaju njih imetje in obstoječe ustanove?

2. Ako se ukinejo poverjenišтва, ali naj ostanejo samo okrajna učiteljska društva ali naj se ustanove tudi oblastne učiteljske organizacije? Kakšno nalogo naj bi te imele?

3. Koliko članov naj ima širji glavni odbor in koliko izvršilni odbor?

4. Kdo more biti član Udruženja? (Ali tudi nastavniki učiteljskih, meščanskošolski učitelji, vpokojenci, veroučitelji itd.) Kdo more biti izvoljen za odbornika Udruženja?

5. Ali morejo biti slušatelji višje pedagoške šole člani učiteljskega društva v onem

Danes je en takšen dan, da mora biti vsak pijan; vendar se tolažimo s tem, da smo si, hvala Bogu, v primeri s prejšnjimi pivskimi razvadami priborili že precej svobode, tako da nas najslajša beseda več ne izvabi k pijančevanju. Nam gre za napev in ljudsko dušo.

F. F. L.

Narodno enciklopedija SHS. Zvezek 7. Obseg od besede Firdus do Grienski visovi. Obsežni članki so o francoskem vplivu na srbsko, hrvatsko in slovensko slovstvo. Vse pariške struje, od ekspresionistov do dadaistov, imajo v SHS svoje zastopnike. Zelo podrobno je opisana glagolica in glagolsko bogoslužje. Urejuje prof. St. Stanojević. Izdaja Bibliografski zavod, d. d. Zagreb, Gundulićeva ul. 29. Cena vsakega zvezka je 45 Din. Delo priporočamo Slovincem.

kraju, kjer začasno študirajo, ali naj imajo svoje posebno društvo v tem kraju?

6. Na kakšen način naj se volita širji Glavni odbor in Izvršilni odbor in koliko časa traja njih mandat?

7. Kdaj naj se vrše glavne učiteljske skupščine in kongresi in kje? Ali naj tvorijo glavno skupščino samo delegati, kongrese pa vsi prisotni člani?

8. Ako imajo posamezna učiteljska društva še kaka posebna načela in predloge, prosimo, naj jih predlože svojemu poverjeništvu.

Z višje pedagoške šole v Zagrebu. Okoli 200 nas je vseh skupaj — iz vseh krajev naše kraljevine. Med njimi nas je 44 Slovencev. Razmeroma veliko število, posebno če pomislimo, da je od lanskega leta naraslo za 28. Precej pozabljeni smo in tihi, skoraj ničesar ni čuti od nas. In ni čuda, da v Sloveniji mnogi ne vedo niti za nas niti za našo višjo pedagoško šolo v Zagrebu. Ne zato, da bi onemogočili prvo, temveč drugo, zato se hočemo semintja malo oglasiti.

Danes malo splošnega o naši šoli. Najbrž bo zanimal zlasti mlajše tovariše in tovarišice ustroj, organizacija višje pedagoške šole kot je danes, potem kakšen je študij in kakšne so sploh življenske prilike tu v Zagrebu. Morda jih je mnogo, ki mislijo prej ali slej priti semkaj, in gotovo je prav, če dobe vsaj nekakšno približno sliko in pojem o naši šoli prej, preden se odločijo — zakaj marsikdo od sedanjih slušateljev si je svojčas predstavljal ta študij čisto drugače kot je v resnici. Uprav zato bodi to poročilo!

Kljub zakoniti naredbi obsega šola še vedno — menda so tu finančne težkoče glavni vzrok — le 4 semestre. Nastanjena je v poslopju učiteljišča. Vsega skupaj ima tu le 3 predavalnice (1 večjo in 2 manjši sobi) ter fizikalno dvorano s kabineti in risalnico. Seveda ti prostori ne zadostujejo za številna predavanja in mnogobrojne slušatelje. Zato smo pa gost na najrazličnejših zavodih: na tehniki (kemijski laboratorij, deskriptivna risalnica, modelovalnica), na fiziološko-psihološkem inštitutu medicinske fakultete (eksperimentalna psihologija), v geofiziškem zavodu itd. Jasno je, da je vprav dejstvo, da višja pedagoška šola nima svoje lastne zgradbe, zelo znatna ovira za njen svobodnejši in lepši razvoj.

Pouk se vrši v obliki predavanj kakor na vseučilišču in ostalih visokih šolah. Poleg predavanj so v vsaki skupini tudi še vežbe kot obvezan seminar. Predavajo redni profesorji višje pedagoške šole in razni honorirani profesorji. Zavod vodi rektor s svojim sekretarjem.

Vsi slušatelji so z ozirom na strokovne predmete razdeljeni na 5 skupin: I. zgodovina, zemljepis, narodni jezik (srbohrv. ali slovenski), II. narodni jezik, tuji moderni jezik (francoski, nemški, ital.), zgodovina, III. zemljepis, prirodopis, kemija, IV. matematika, fizika, kemija, V. risanje, deskriptiva, matematika. Poleg teh strokovnih, je glavni predmet za vse slušatelje tudi pedagogika (teoretske 3, ozir. 4 ure, praktične 3 ure, eksperimentalne psihologije 4 ure). Kot stranski predmeti so za vse slušatelje brez ozira na njihovo predmetno skupino obvezni tudi še šolska uprava, higijena, srbohrvaščina (po 1 uro tedensko; za Slovence posebej). Dalje pa se predavajo kot neobvezni predmeti latinščina, angleščina, statistika.

Iz vseh obveznih predmetov, ki dajo na teden 30 do 39 ur predavanj, mora vsak slušatelj semestralno kolokvirati, a na koncu drugega in četrtega semestra napraviti letni izpit (tzv. državni izpit). Po uspešno prestatem drugem državnem izpitu dobi slušatelj absolutorij. Končni diplomski izpit more delati absolvent kadarkoli in to iz enega ali dveh ali vseh treh glavnih strokovnih predmetov hkrati. Diplomski izpit sestoji od pismene klavzurne naloge (v kemiji je mesto te praktično delo v analitičnem laboratoriju) in ustnega izpita. — Izpite vseh vrst morejo pravnoveljavno polagati le redni slušatelji.

Slušatelje sprejema z ozirom na višino tozadevnih kreditov profsorski zbor višje ped. šole. Vsi slušatelji so po sprejemu razrešeni svoje dotedanje sužbe na službenih mestih ter (po § 71.) po službeni potrebi premeščeni v Zagreb. Glasom teh dekretov bi seveda morali biti za marsikoga od slušateljev in slušateljic tudi službeni prejemki višji (dražinjske doklade II. razreda, za poročene polna drag. doklada in stana-

rina itd.), toda do danes smo v tem pogledu še vedno pri starem, čeprav dobivamo dekret za dekretom. Že lansko leto spomladi je bilo to vprašanje rešeno — ali le v slovenskem časopisju. V tem oziru se godi slušateljem iz Slovenije velika krivica, zakaj vsi ostali slušatelji so v polnem obsegu premeščeni v Zagreb. Krivica iščemo zastoj: Zagreb se izgovarja na Ljubljano, a ta zopet na Zagreb. To le mimogredoč! — Z ozirom na to, da smo torej premeščeni semkaj, je naš službeni starešina rektor višje ped. šole. Naravna posledica je seveda dalje ta, da je reden obisk obveznih predavanj in pravočasno polaganje izpitov — naša služba.

To je torej naš pravni položaj. Drugače življenje v Zagrebu ni baš komodno za take študente kot smo mi in treba je v vseh ozirih razpolagati s kapitalom zdravja, vztrajnosti, trdne volje, skromnosti in denarja.

Da nismo tu le na nekakšnem oddihu ali celo letovišču (kakor se je čulo od neke strani), je torej jasno. Tudi na prvi videz zelo dolge počitnice vendar niso počitnice v tistem zmislu besede, kot smo jih uživali na svojih starih službenih mestih. O tvarini sami pa bomo tudi še poročali — saj smo prepričani, da bo marsikoga zelo zanimala.

Slušatelji in slušateljice višje ped. šole v Zagrebu smo organizirani v svojem Udruženju, ki zastopa naše težnje in pravice pred javnostjo in oblastjo, a pod njegovim okriljem smo se Slovenci znašli še tesneje skupaj v lastnem klubu.

Tako bi torej bil v kratkih obrisih načrtan ustroj višje pedagoške šole v Zagrebu. Tovariši in tovarišice, ki se zanimajo za stvar, naj se z morebitnimi vprašanji ali drugim obrnejo na

Klub slov. sluš. v. ped. šole v Zagrebu.

Zborovanje Slom. zveze za kranjski in radovljški okraj se je vršilo dne 6. februarja v Kranju. Predsednik tov. Vider pozdravi navzoče člane in podeli takoj besedo tov. Hafnerjevi, ki referira o »razstavi dekorativnih umetnosti v Parizu«. Ker radi pomanjkanja časa ni mogla tvarine izčrpno obdelati, bo pri prihodnjem zborovanju v Radovljici nadaljevala to temo v skioptičnih slikah pod naslovom: »Sprehodi po Parizu«. Drugi predavatelj tov. Rupret nas je popeljal v umetniški svet naše ožje domovine in nam v kratkih črticah orisal vso našo upodabljajočo umetnost od njenega početka v desetem stoletju pa do danes. Med predavanjem je prišel med nas dekan Koblar iz Kranja, priznan

zgodovinar, ki je pozdravil člane in jih opozoril na nekatere zgodovinsko znamenite slike v Kranju.

Pri slučajnosti prebere predsednik okrožnico centralnega odbora Slomškove zveze in pa ono podružnice za kamniški okraj. O obeh se razvije živahna debata.

Podružnici za kamniški okraj se pošlje naslednji odgovor:

»Na zborovanju naše podružnice dne 6. februarja 1926 v Kranju smo v resni debati pretresli Vaš dopis z dne 26. decembra 1925 in Vam odgovarjamo sledeče:

Odklanjamo in obsojamo trditev, da Slomškova zveza samo životari in da hira. Prepričani smo, da zveza ni še nikoli prej tako jasno pokazala svoje življenjske sile in svojega bogatega notranjega življenja, kot ravno v komaj minuli dobi. Njeni člani so bili izpostavljeni najhujšemu preganjanju in terorizmu in vendar niso klonili. Nasprotno: ravno v tej dobi se je v njih porodila misel in so se položili temelji Slomškovega domu! Kdaj torej potem živimo, če zdaj hiramo? Mari samo takrat, ko se solnčimo v milosti vlade? Po našem mnenju tudi cerkev ni bila najmočnejša v srednjem veku, ko so se kralji in cesarji klanjali papežu, ampak v času preganjanj, ko se je skrivala po katakombah.

Z veseljem pa pozdravljamo misel o skupni stanovski organizaciji. Saj ravno člani Slomškove zveze najtežje občutimo posledice, ker nimamo zaščite v skupni organizaciji. Vendar pa moramo kot dobri zidarji gledati, da postavimo novo organizacijo na trdna temelja; na iskrenost in zaupanje. Tudi l. 1919 ob ustanovitvi, kjer so nam peli isto pesem o nestrancarstvu in svobodi prepričanja in so s tem zvalili marsikaterega naših članov v svoje vrste; pa smo doživeli, da so bili ravno med voditelji UJU glavni krivci, ki so zakrivali, da se nam je ukinila naša stalnost in da so v naši prosveti črtali dve črki ter nekako spremenili slovensko prosveto v slovensko osveto. Radi verjamemo, da mislijo iskreno oni tovariši od UJU, ki so izdali znano deklaracijo. Njih jedro tvorijo oni, ki so prišli iz

naše nekdanje zemlje in so na sebi občutili bridkosti preganjanja. Ne vemo pa, če imajo oni večino v UJU in če jih ne bo njim nasprotna struja preglasovala. Kdo nam že zdaj jamči, da ne bomo med njimi le brezpomembne ničle, zaenkrat dobrodošle, da bi podprle podirajočo se stavbo; nekega dne pa bi nas zmajorizirali in rekli: »Zamorec je storil svojo dolžnost«. — Zato moramo počakati vsaj toliko časa, da se razčistijo razmere v UJU samem. Če bomo potem videli, da ima večina v UJU iskrene namene, bomo gotovo zahtevali od odbora Slomškove zveze, da stopi z UJU v tozadevna pogajanja. V tem slučaju bomo tudi pozdravili misel, da razpustimo Slomškovo zvezo kot stanovsko organizacijo; zahtevamo le, da ostane še nadalje kot kulturna organizacija. — Obsojamo pa postopek tovarišev od UJU, da izvablajo posamezne naše člane v svoje vrste. Če mislijo res iskreno, se bodo pogajali le s Slomškovo zvezo kot s celoto.

Ob tej priliki smo tudi znova pretresli misel o učiteljski zajednici, kakršna je bila izražena na našem božičnem zborovanju. Ta misel je dozorela v telesnem trpljenju in duševni bridkosti v stotinah slovenskih, hrvatskih in srbskih učiteljev(ic) in nam to trpljenje jamči, da je plemenita in dobra. Pri njej je izključena vsaka majorizacija, zato je gotovo iskrena. Če mislijo tovariši od UJU res odkrito, se bodo tudi sami oprijeli te misli.«

Predsednik še povabi vse člane pevce(ke), da se vpišejo v učiteljski pevski zbor, ki je zdaj morda najboljši pevski zbor v Sloveniji, nakar zaključijo zborovanje. K. H.

Zborovanje podružnice SZ, za novo-meški in črnomeljski okraj v Novem mestu dne 6. februarja 1926. Navzočih 18 članov in 1 gost.

Dnevni red :

1. Čitanje zadnjega zapisnika.
2. Pred. akad. Bajuka : »Ali naj šola življenje vodi ali spremlja?«
3. Pred. tov. R. Smolika : »Časopis mesto čitank.«
4. Slučajnosti.

Ad 1.) Zadnji zapisnik se prečita in podpiše.

Ad 2.) Akad. Bajuk nadaljuje svojo filozofsko razpravo in poudarja, da se premalo skrbi za telesni razvoj in telesno vzgojo otrok. Fizične sile se morajo enakomerno razvijati s psihičnimi, zato je skrbeti za dober telesni razvoj otrok. Navaja tudi nekaj vzgojnih načel, katerih naj bi se držala osnovna šola, da bi bilo delo učencev bolj samostojno. Določa razliko med moralnimi in religioznimi silami, ter poda nekaj načrt za samostojno izobrazbo.

Razvije se debata. Vsi navajamo otroke že davno k samostojnemu delu, pač pa se ne strinjamo s tem, da bi se otroci popolnoma samostojno vzgajali in izobraževali, ker ima v tem pogledu vsak vzgojitelj dnevno nešteto izkušenj in dokazov, kaj stori otrok, če se ga preveč pusti, da dela prosto, po svoji volji. Vzgojitelji smo pač ravno zato tu, da otroka vodimo na pravi poti in ga tudi podpiramo, kjerkoli je treba.

Ad 3.) Tov. R. Smolik razpravlja in navaja razloge, zakaj naj bi se uvedel v šole tudi časopis mesto čitank. Opisuje, kakšen bi moral biti časopis, da bi odgovarjal razmeram časa, zahtevam šole in delal otrokom veselje. List bi bil nekako izpopolnjevanje čitank, ker se te tako pogostoma menjajo.

Ad 4.) Tov. načelnik poda poročilo o izredni seji «Slom. zveze» in o ukrepih zaradi znane deklaracije UJU. Ker je šla ista mimo »Slomškove zveze«, je za sedaj pri podružnici izključeno pogajanje glede kake posebne organizacije.

Končno smo razpravljali glede izpopolnitve »Uslužbenkega lista.«

P. M. Š.

Uradniški kongres, ki se je vršil sred mes. februarja v Beogradu, je imel nastočni dnevni red: 1. Izčrpno poročilo o dosedanem delu za rešitev vseh vprašanj, ki se tičejo uradništva, predvsem pa vprašanja njihovih službenih prejemkov. 2. Vprašanje uradniških stanovanj. 3. Vprašanje revizije uradniškega zakona v zvezi z odredbami zakona o proračunskih dvanajstinah. — V glavnem so bile sprejete sledeče zahteve:

1. Državnemu uradništvu se morajo s strani države izplačati dolžne razlike.

2. Kronske upokojece je prevesti s posebnim zakonom na dinarske penzije.

3. Narodna skupščina naj razveljavi vse izpremembe in dopolnitve, ki jih je sprejela potom finančnih zakonov, s katerimi je izpremenila činovniški zakon.

4. Uredba o razvrstitvi naj se izpremeni z ozirom na stavljene predloge in uzakoni.

5. Dražinske doklade je treba povečati, predvsem stanarino 3 do 6-krat.

6. Mesta Zagreb, Ljubljano, Sarajevo, Maribor, Novi Sad in vsa važnejša mesta v Južni Srbiji naj se uvrste v prvi dražinski razred.

7. Pokojnina otrok se mora regulirati na pravičen način.

8. Redukcija uradništva naj se izvrši šele po sprejetju zakona o centralni upravi.

9. Urediti je vprašanje penzijskih fondov.

10. Premeščenja, upokojitve, napredovanja in nameščenja naj se ne vrše iz političko strankarskih pogledov.

Prepoved noše po modi. Glasom priložnega prepisa je izdalo ministrstvo prosvete v Beogradu naredbo z dne 28. julija 1925 D. N. br. 31.084 («Osnovna nastava» br. 25, stran 393), ki se tiče učiteljic in jim prepoveduje nositi se po modi in da se to ne strinja z vzvišenim vzgojnim poklicem. Ob enem se je odredilo, da imajo vse učiteljice izdelati referat o temi »Učiteljica v službi nacionalne in moralne vzgoje našega naroda«.

Zavedajoč se dolžnosti in dolžne pokorščine je »Društvo učiteljic v Ljubljani« na svojem občnem zboru dne 28. decembra 1925 v Ljubljani razmotrivalo zgoraj citirano naredbo in je po soglasnem sklepu priporočeno izreči svoj

protest

proti naredbi ministrstva prosvete v Beogradu, ki nezasluženo kaznuje in žali celokupni stan jugoslovenskih učiteljic. V polni meri priznamo in se zavedamo, da je najsvetejša dolžnost vsakega pripadnika učiteljskega stanu žrtvovati se in podrediti vse drugo v službi svoje vzvišene vzgojne naloge. Naj se kaznuje vsak posameznik, ki zanemarija to svojo nalogu, ali če prekorači meje dostojnosti, a ne samo z ozirom na modo, temveč tudi v vsakem drugem pogledu! Odklanjati pa moramo diktiranje pavšalne kazni vsem učiteljicam, da naj nosijo posledice za nekaj nevredujnih.

Podpisano »Društvo učiteljic v Ljubljani«, pokoreč se soglasnemu sklepu, vlađa ta protest ter prosi in se trdno nadeja, da bo ministrstvo prosvete, upoštevajoč princip pravičnosti, navedeno naredbo razveljavilo.

Imenovanja. Na predlog namestilne komisije v Ljubljani so bili imenovani s kraljevim ukazom po čl. 71.: v Dobovi Ljudevit Kokot za šolskega upravitelja; v Jaršah za šolskega upravitelja Miroslav Praprotnik; v Mengšu za šolskega upravitelja Izidor Smole; v Trzinu za šolskega upravitelja Anton Arrigler; v Krize pri Tržiču za šolskega upravitelja Andrej Roic; v Primskovo pri Kranju za šolskega upravitelja Jakob Slapar; v Škofjo Loko za

šolskega upravitelja Vinko Zahrastnik; v Šmartno pri Kranju za šolskega upravitelja Franc Kržič; v Kranj za stalno učiteljico Franja Slapar-Grošarjeva; v Radeče pri Zidanem mostu za šolskega upravitelja Vladimir Požar; v Št. Rupert za šolskega upravitelja Matija Brezovar; v Laško za šolskega upravitelja Juro Kislinger; na Zidanem mostu za šolskega upravitelja Drago Rostohar; v Šmartno pri Litiji za šolskega upravitelja Maks Kovačič; v Zgornjo Šiško za šolskega upravitelja Jože Pleničar; v Smarje pri Ljubljani za šolskega upravitelja Fran Musar; pri Sv. Petru v Ljubljani za šolskega upravitelja Ivan Stupica; v Dobravi pri Kropi za stalno učiteljico Milena Bratinova.

Na predlog namestilne komisije v Ljubljani so z odlokom ministrstva prosvete po čl. 71 imenovani: v Gori pri Sodražici za šolsko upraviteljico Angela Šabceva; v Starem Logu za šolskega upravitelja Anton Krisch; v Dupljah za šolskega upravitelja Lucijan Orel; na Raki za šolskega upravitelja Stane Svete; v Mokronogu za stalno učiteljico Marija Bizjakova; v Tomišlju za šolskega upravitelja Arnošt Adamič; v Dobrovi pri Jesenicah za stalnega učitelja Nikolaj Prestor; v Ljubljani za stalnega kateheta na pomožni šoli Janez Žerjav; v Ljubljani za stalnega kateheta na deški II. mestni šoli Frani Šmit.

Imenovanja v mariborski oblasti. Na predlog namestilne komisije maribor. oblasti so z odlokom min. prosvete po členu 71. čin. zak. imenovani:

Za stalne šolske upravitelje (upraviteljice): V Frankolovem Ignacij Peycha, v Gomilskem Fran Beg, v Dokleževju Vlado Košenina, v Dolgi vasi Ludovik Peternel, v Guštanju Janko Gačnik, v Podovi Josip Lešnik, pri Sv. Antonu v Slov. gor. Ludovik Stumpf, pri Sv. Lenartu pri Vel. Ned. Milan Megla, v Novi cerkvi Anton Habič.

Za stalne učitelje (-ice): pri Sv. Jurju pri Celju Simon Gorišek, v Ljutomeru Slavko Stopar, v Gor. Radgoni Rihard Burja, v Hočah Janko Kravarič, v Pobrežju Maks Dominkuš, v Slov. Bistrici na ženski osnovni šoli Dragica Brglez-Kosijeva, pri Sv. Lenartu v Slov. gor. Zorka Trstenjakova, pri Sv. Vidu pri Ptujju Elza Troha-Čad.

S kraljevim ukazom so nameščeni na predlog namestilne komisije po členu 71. čin. zak.:

Za stalne šolske upravitelje (upraviteljice): v Gotovljah Robert Senica, pri Sv. Jurju pri Celju Fran Zagara, v Pirešicah pri Celju Avgust Canjko, v Vranskem Ivan Urek, v Črešnjevcu Anton Strigl, v Radvanju Štefan Firm, v Slovenski Bistrici na deški osnovni šoli Fran Brglez, v Studenicah Janko Živko, v Zg. Polskavi Josip Rainer, v Mariboru na IV. deški osn. šoli Viktor Grčar, v Gederovcih Ambrozij Rusjan, v Hajdini Janko Lešnik, v Ormožu Adolf Rozina, v Središču Ivan Najžer, v Slovenjgradcu Josip Šerbec, v Šošanju Mar-

tin Vrečko, v Podčetrtku Karel Kobale, pri Sv. Vidu pri Grobelnem Fran Pogačnik.

Za stalne učitelje (-ice): v Celju na deški ok. šoli Josip Jerše, v Celju na deški ok. šoli Branko Zemljč.

Društvo »Učiteljska Samopomoč«. V letu 1925. je dobilo to društvo nova, oziroma popravljena pravila. Po teh se ravna od 20. maja 1925 dalje. Z novimi pravili se je zvišal članski prispevek za smrtni slučaj od 2 Din na 5 Din, zvišala vpisnina in upravnina. Z novimi prispevki so se zvišale tudi posmrtnine. Novi člani so se oglašali v velikem številu. Koncem leta 1924. je bilo 746 članov, med letom je vstopilo 992 članov, umrlo 13, izstopilo 6, izključenih 14. Koncem leta 1925. je ostalo 1705 članov. Danes (5. febr. 1926) je 1786 članov. Posmrtnina je znašala 1. jan. 1925 Din 1492.—, zadnja, z dne 31. dec. 1925 pa Din 8525.—.

V letu 1925. so umrli sledeči člani (13): Kristina Berthold, Pištanj; Karel Gaischeg, Maribor; Ivan Thuma, Prevalje; Marija Feigel, Slov. Bistrica; Jurij Erker, Stara cerkev; Edvard Bohinc, Ljubljana; Fran Stergar, Ljubljana; Mina Kristl, Slov. Bistrica; Ludovika Borštnik, Ljubljana; Martin Vodenik, Maribor; Ant. Gselman, Vurberg; Anica Cizej-Brišnik, Orla vas; Janez Stibler, Maribor. Dediči so prejeli na posmrtninah 67 tisoč 940 Din. Vse posmrtnine so bile izplačane, oziroma nakazane takoj po prejemu za izplačilo potrebnih listin.

V letu 1925. izkazuje društvena blagajna 263.773 Din 26 par prejemkov, izdatkov pa 263.761 Din 76 par, torej vsega denarnega prometa 527.535 Din 2 pari. Čistega donosa v letu 1925. je bilo 105.683 Din 46 par, vsa društvena imovina pa znaša 131.796 Din 52 par.

Do lepih uspehov v pretečenem letu so pripomogli razni činitelji, pred vsemi obe stanovski glasili »Učit. Tovariš« in »Slov. Učitelj«. Prinašala sta daljše in krajše vesti o U. S., priporočali jo in vabila svoje čitatelje v društvo. Predsedniki učiteljskih društev in nabiranci članov so opozarjali na zborovanjih in sestankih svoje tovariše (-ice) na U. S., zbirali za njo nove priglašence in posredovali pri društveni upravi. Vsem tem se društvena uprava najlepše zahvaljuje, obenem pa jih prosi pomoči tudi za v bodoče.

Člani U. S. morejo postati učitelji (profesorji), njih soproge in vdove ter učiteljice vseh javnih in zasebnih šol. Pogoji za sprejem so: 1. starost ne čez 45 let, 2. ob pristopu morajo biti zdravi in 3. plačajo sprejemne pristojbine. Sprejemne pristojbine so od 25 Din do 74 Din (po starosti), kot član pa plača za vsak smrtni slučaj 5 Din in enkrat na leto 6 Din za upravnino in letnino; drugih plačil člani nimajo.

V letu 1925. so plačali člani vseh prispevkov 71 Din. Vsak tovariš (-ica) si lahko sam izračuna, koliko bi vplačal, če bo

živel še 20, 30, 50 let. Dobljeni znesek naj primerja z današnjo posmrtnino **9215 Din.** Upošteva naj še to, da je tu za posmrtnino navedeni znesek določen o, gotovo dejstvo, njegov račun pa more prezigodnja smrt močno predrugačiti. Prepričan sem, da bo vsak zaveden, preračunljiv tovariš (-ica) postal član U. S. Kdor še ni član, bo sporočil sledeče podatke: Ime in priimek; dan, mesec, leto rojstva; ime rojstnega kraja; bivališče (v mestih ulico, številko). Priglasenja sprejema Ivan Kocijančič, učitelj v Ljubljani, Gosposvetska cesta 13, vr. 10.

Članom Učit. Samopomoči. V prvih dneh februarja 1926 ste prejeli položnice za 108. smrtni slučaj (Avgust Tominc, Globoko) in prispevek za upravno in letnino I. 1925., s poštino skupaj (5 + 4 + 2 + 0.50) **11 Din 50 par.** Zakonski pari plačajo dvojni znesek, zamudnikom v plačilih smo prišli še stare zaostanke. Vljudno prosimo vse člane, da prav kmalu nakažejo te zneske. Žalostno je, če mora društveni odbor izključiti kakega člana zaradi nerednega plačevanja članskih prispevkov (v I. 1925. izključenih 14 članov). — V zadnjem času razpošilja društvena uprava pozive vsem tistim, ki so se priglasili za sprejem v U. S. že pred več meseci ali leti, pa do danes na poslane jim položnice niso nakazali sprejemnih pristojbin. Kdor se v enem mesecu ne bo odzval, tega se bo črtalo iz imenika društvenih priglašencev. — V drugi polovici januarja 1926 je umrla članica Antonija Dedič iz Bočne. Za ta — 100. — smrtni slučaj prejmejo člani položnice v zadnjih dneh marca t. l. Če bo do tedaj še kak nov smrtni slučaj, bo znesek na položnici za vse skupaj. Za 109. smrtni slučaj so prejeli dediči na posmrtnini **8805 Din.** — V zadnjih dneh januarja t. l. je razposlala društvena uprava 51 članom obračune za zaostanke. Na te opomine se je odzvala komaj ena tretjina. Kje so drugi? Upravnik zanesljivo pričakuje, da bodo prav vsi člani — redni plačniki in zamudniki — v marcu t. l. poravnali vse zaostanke in tekoče prispevke. Prosim! — Danes (23. februarja 1926) ima U. S. 1843 članov. Posmrtnina znaša **9215 Din.**

»Pastirci pri kresu in plesu. Novembra meseca 1925 smo poslali vsem članom v prodajo po pet izvodov zgoraj označene knjižice. Ker mnogo tovarišev ozir. tovarišic še ni poravnalo vsote za knjižico, lepo prosimo, naj nam znesek takoj pošljejo ali naj nam pa knjige vrnejo.

Zbirka je piruhov za naše neodrešene brate. Slovski komu učitelj tu! Četrta se obraca na vašo ljubljensko Matico s prošnjo, da prevzame za svoje večje dobrobitanje »piruhov« za naš neodrešene brate. Sedem let uspehi te zbirke so od vsega našega največjega dela in najbolj določil. Kdo ste? — Učitelj tu! — Na srečo dobili ste to delo vsega

naroda, ki mu usoda ni naklonila združitve z Jugoslavijo. Za to vaše delo vam Jugoslovenska Matica izreka toplo zahvalo. Da prinesemo več raznočnosti v to našo akcijo, smo sklenili da bomo letos poleg skupne priznanice nagradili naprednejše mlade nabiralec s slikami, ki se bodo lahko dejale v okviru in služile kot okrask domov. Vsak, ki prinese vsaj dva piruha, dobi po izbiri eno izmed slik o razlednicah, katerih vzorce vam prilagamo Zbirka piruhov naj se zaključí o Veliki noči. Ob nakazilu vsote nam sporočite število in vrsto slik, ki se vam z obratno pošto dopošljejo. Na ta način upamo v mladini dvigniti zanimanje za to akcijo in tako doseči večji uspeh.

Svojim mladim dobrotnikom! Tri leta že z vzgledno požrtvovalnostjo darujete »Jugoslovenski Matici« piruhe za svoje neodrešene brate in sestre. Z vašimi piruhi je mogla »Jugoslovenska Matica« stotinam in stotinam učencev tam preko preskrbeti knjige — najboljše prijateljice mladine. Ko pa je delila »Jugoslovenska Matica« vaše darove, je morala spoznati, da je beda večja kot pa njena moč. So n sto otrok je prejelo piruhe, sto in sto pa je ostalo brez njih. V srce se morajo smiliti ti zapuščeni vsem in zato je sklenila »Jugoslovenska Matica«, da se letos spomni vseh onih, ki so ostali lani brez darov. Vse ljubimo enako in bedne bolj ko bogate. Zato vas prosi »Jugoslovenska Matica« tudi letos, da darujete neodrešnim bratom in sestram vsaj po en piruh — po eno veže jance. Usliši prošnjo, ti naša zlata mladina, in poslušaj glas svojega čistega srca, ki ti pravi, da ne preslišiš prošnje ubogih. In oni tam preko so bolji ubogi, ko vsak od nas. Od vojne so porušeni njih domovi, od fašistov razrušeni njih hrami, od nasilnega tujca pa preganjani njih starši. Brez varstva, brez zaščite so, sirote vseh sirot. Tebi, draga mladina, pa že vnaprej našo toplo zahvalo, kajti sebi v čast in narodu v ponos si uslišala glas »Jugoslovenske Matices«, matere neodrešenih. Da pa se vaše dobro delo ne pozabi, vam bo letos »Jugoslovenska Matica« podarila v spomin za nabrane piruhe lepe slike, s katerimi si boste okrasili svoje domove, in ki bodo v vas budile sladko zavest, da ste storili svojo narodno dolžnost. Lepo se je obnesla tvoja dobrosrčnost pri lanskí zbirki piruhov, sijajno se mora izkazati letos, ker le tako si vrneva svojih očetov! Zato, mladina, na delo, da bo zbirka piruhov bratom v korist, tebi pa v čast. Pozdravljena, zlata mladina! Z jugoslovenskim pozdravom! Jugoslovenska Matica.

Napreden čin podeželskega župnika. V torek, 13. oktobra 1925 je organiziral župnik Fran Tomažič iz Sela pri Kamniku obisk »stalne higijenske razstave« na velesejmu ter pripeljal večje število, predvsem ženskih posetnikov. Ljudje so vstali že ob pol dveh zjutraj, hodili preko eno uro peš do vlaka ter so bili že ob pol sedmih zjutraj v Ljub-

ljani ter odšli takoj na razstavo. Zavod za socialno higijensko zaščito dece je poslal kot predavateljico go. dr. Jenkovo, a Higijenski zavod kot predavatelja dr. Hribarja in dr. Mikiča. Po predavanjih in po razgledu razstave so se vrli posetniki podali na okrepčilo v higijensko točilnico ter se ob 14. uri odpeljali proti Kamniku. Kulturni delavci in šolski zavodi, posnemajte!

Otroška beda v sovjetski Rusiji. »Izvestija« objavljajo strašno sliko o bedi otrok v sovjetski Rusiji. Po ulicah vseh večjih mest, predvsem pa Moskve, blodi na tisoče sestradian, v cunje zavitih otrok, ki so izgubili na ta ali oni način starše. Spe navadno v starih vagonih. Pečajo se z vsakovrstnimi nečednimi posli, — mnogi od njih prodajajo svoje telo —, kljub svoji mladosti uživajo že kokain in eter. Med njimi so razširjene najstrašnejše bolezni. Vse njihove misli in želje so koncentrirane na to, da bi prišli v kraje, kjer ni zime in mraza in kjer rastejo melone. Na rafiniran način se vtihotaplajo v vlake, ki vozijo na jug. Ta ali oni naleti na dobrosrčnega železniškega uslužbenca ter pride, čeprav je bil zasačen, na zaželjeni cilj. Tam se prične plenjenje vrto. Hlastno jedo v velikih množinah melone. Posledica je trebušni legar, disenterija, včasih celo kolera.

Dunajske osnovne šole imajo letos krog 100.000 manj učencev kakor v prejšnjem letu. Ako pojde tako naprej, bo Dunaj v nekaj desetletjih za eno tretjino manjši. V starosti do 10 let je letos na Dunaju 200.288 otrok proti 330.885 v letu pred vojsko. Veliko pa ima Dunaj žensk, 20% več kakor moških.

Učiteljski dom v Beogradu. Odbor Učiteljskega združenja je sklenil, da začne v Beogradu v najkrajšem času zidati učiteljski dom. Zgradba se postavi v velikem slogu in bo ena največjih palač v Beogradu.

Za »Slomškov učiteljski dom«. S posebno okrožnico so društva »Slomškova zveza, Krščanska šola in Pripravniki dom« opozorili učiteljstvo in občinstvo

na ureditev posebnega »Slomškovega učiteljskega doma«, v katerem bi imela ta društva svoj sedež. V »Slovenskem Učitelju« so bile že priložene položnice, naslovljene na »Pripravniki dom«. Ker so take reči izvedljive le s požrtvovalnostjo posameznikov in ljudstva, o čemer pričajo mnogi krasni domovi na deželi, opozarjamo učiteljstvo, da poleg lastnih prispevkov tudi potrka pri raznih osebah za darila in jim izruči položnice ter tako potem porabi te položnice.

Opomba upravnštva. Tej številki smo priložili za člane položnice podpornega sklada. Člane prosimo, da na te položnice ne pošiljajo članarine, temveč samo prispevke za podporni sklad. Odbor želi, da pošiljajo člani radi lažjega poslovanja prispevek za podporni sklad po 5 Din mesečno za več mesecev skupaj.

MODNA TRGOVINA

F. MERŠOL

nasl. se nahaja

SEDAJ V WOLFOVI ULICI ŠT. 5.

Prporoča svojo bogato zalogo ženskih ročnih del, vseh vrst volne, svile in bombaža. — Predtiskanje ročnih del!

MODNO IN KRATKO BLAGO!

Velika zaloga čipk, rokavic, nogavic in pletenin za dame, gospode in otroke!

USTANOVILJENO LETA 1887.

Vsebina.

Metodične smernice za pouk srbohrvaščine na osnovni šoli. Fran Žukovec, učitelj srbohrvaščine. — Malo o šolarski knjižnici. D. Br. — To in ono iz zbirke šol. voditelja. Hribski. — Listek. Na orožni vaji. Srečko F. Kristan. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. — Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica št. 5/I. Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica št. 6. — Naročnina znaša 40 Din, društvena članarina 60 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije in naročnino pa upravištvo. — Izdajatelj in odgovorni urednik: Fortunat Lužar. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.